

Zahlawwa

Nr. 2 (42)

LTF Vidzemes novada izdevums

CENA 30 kapciņas

1991. GADA FEBRUĀRA PIRMĀ NEDĒĻA

Liktenstundā

Mūsu tēvu zemīte iestājusies liktenstunda. Vai varbūt – nestunda? Viss mainās ik stundu, un mēs nezinām, kas sagaida rīt. Neesam paspējuši pateikt saviem lasītājiem nedz „Laimīgu so gadu”, nedz pateikties par daudzajiem apsvēkumiem, atbalsta vārdiem un laba vēlējumiem. Neesam paspējuši izdot divus numurus sakarā ar dažādajiem notikumiem. Tomēr visu laiku esam bijusi domas kopā ar jums. Neko nevaram solīt arī turpmāk. Varam smelt spēku jūsu atbalsta vārdos un cerēt, cerēt...

Inese Vnklele

Latvijas Tautas Frontes Balvu rajona nodaļas Rīcības komitejas 1991. gada 7. janvāra

Aicinājums

Sakarā ar PSKP Latvijas filiāles vadītāja A. Rubika prettiesisko rīcību, okupējot ar „melno beresu” palīdzību Preses namu, mēģinot likvidēt demokrātisko presi, atstājot žurnālistus bez darba, aicinām visus Balvu rajona iedzīvotājus sniegt savu iespēju robežās Preses nama žurnālistiem materiālo palīdzību – iemaksājot Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona dzīvokļu komunālās saimniecības bankas kontā 001900341 MFO 761640 „Solidaritāte”, taja pašā laikā pieprasot A. Rubiku saukšanai pie kriminālatbildības par dzimtenes nodevību, ka to prasa arī valdības laikraksts „Diena”.

VIENOTĪBA, DRAMA TISMĀ

Ka aizvien dzīves krizes brīžos, izpaužas ne vien cilvēka nespeja, un apmulsums, bet dziļi uzplūkst nelokama apņemība pārvārtēt nelaimi, mobilizējot savu pozitīvo enerģiju aktīva darbība. Par to janvāra pirmās dienas parleinājamies rajona laikraksta redakcija Gulbene, kad pēc melno beresu sarkotās akcijas tika paralizēts Preses nama darbs un armija vēl tikai sāka klejot Rīgas ielās. Cilvēki nepārtraukti zvanīja, lai uzzinātu adresi materiāli atbalsta sūtījumiem republikas preses darbiniekiem. Savu artavu uz Rīgu nostādīja skolotāju kolektīvs, savu devumu adresēja rajona mediki, daudzi laudis individuāli.

No Gulbenes līdz Rīgai ir nedaudz vairāk kā divi simti kilometru, taču šis attālums nevis šķīra, bet vienoja daudzus simtus gulbeniešu, kuri organizētā autobusu kolonnā, ar vieglajām automašīnām, arī ar sabiedrisko auto un dzelzceļa transportu svētdien, 13. janvārī, devās uz Rīgu, Vislatvijas manifestāciju.

Gulbenes rajonam kopā ar Vidzemes laudim ir jānosargā Augstākās Padomes ēka. Konkrētas dežūras tāpat kā visi citi tālākē rēpublikas rajoni Gulbene nav iekļauta. Taču LTF Gulbenes nodaļa sniedz informāciju par iespējamo brīvprātīgo gulbeniešu līdzdalību šajā saržē.

Pirmdien, 14. janvārī, tika sasaukta paplašinātā ārkārtēja rajona deputātu padomes prezidija sēde turpmākās rīcības koordinācijai rajonā pasrežējā saspringtajā situācijā.

D.Loemele

Saukt pie kriminālatbildības!

Ar Preses nama okupāciju A. Rubiks un viņa vadīta PSKP Latvijas filiāle parādījusi, kas viņi tādi ir: pretvalstiska organizācija un tādi tās biedri. Līdz ar to arī jārikojas likumā paredzētā kārtībā: pretvalstiskā organizācija slēdzama, bet par nelikumīgu varas izmantošanu pret citiem cilvēkiem vainīgie, un vispirms jau Alfrēds Rubiks, saucami pie kriminālatbildības. Civilizētās valsts taču visu regulē valsts vara un tās augstāko orgānu pieņemtie likumi, kas izteic tautas gribu. Nevar gandrīz ticēt, ka 20. gadu simteni var kāds (kas iedomājas, ka viņš ir inteligents cilvēks!) rīkoties ar kādām pirmatnējās kopienas metodēm, kad daudz ko noieca runga. Bet, jādama, ka arī tad ne visu. Kaut arī nebija rakstītu likumu, jādama, ka arī tad nevarēja katrs darīt, ko iedomājas, bet bija jāreķinās arī ar citu gribu: nevarēja, piemēram, aļēties, kad citi gribēja gūlēt un nevarēja tā nemaz arī rungu izmantot pret citiem. Tiesiskās valsts taču ir tiesas, kas izšķir visādas civilās dzīves jautājumus – prasības, strīdus. Kas gan notiks, ja visi tos sāks izšķirt ar spēka, kulaku, ieroču palīdzību? 20. gadu simteni! Uz kāda pamata A. Rubikam ir savs karaspēks? Vienai partijai! Kapēc tad tads nevarētu būt arī citām partijām: Demokrātiskajai Darba Partijai, sociāldemokrātiem, Republikāņu partijai, Latvijas atdzimšanas „savu interesu aizstāvēšanai”? Kā Libāna: katram grupējumam savs karaspēks. Bet pret beztiesību, pretlikumību taču kaut kādi jācinās. Ari uz ielas katram

cilvēkam tiesības aizstāvēties pret huligāniem, uzbrūcejiem ar visiem viņu rīcība esošiem līdzekļiem. Tad jau jādod tiesības (ja A. Rubikam ir sāds karaspēks ar Meļņajām beretēm) arī citām partijām (taisnības labad) organizēt savas dzeltenās, baltas, varbūt rozā beretes? Nekādas privilēģijas nevar dot vienai partijai. Vēl jo vairāk tādai, kas neatzīst mūsu 4. maija pasludināto Neatkarības deklarāciju, mūsu valdību, Augstāko Padomi, bet visu grib izkartot ar spēku, piekārto granātu palīdzību. Divainākais, ka par visu to Maskavā M.Gorbacovs, B.Pugo brīnās un nekā nezina.

Ja laikus A. Rubiks un viņa komanda netiks apturēti, tad pasākārtā viņi sagrābs arī televīziju un radiokomiteju, okupēs Augstāko un Ministru Padomes! Ari tad Maskavā „brīnīsies” un „neka nezinas”... Acīmredzot – tur izstrādās scenārijs treso Latvijas atmodu nozņaut ar pasu latviešu kangaru – kirhensteimu rokām. Bet... Biologi saka, ka visri – jīgākāie no zivīm esot asari, kas cenšoties norīt pat par sevi lielākas zivis. Citreiz gan tādēļ ierījis arī nosmokot... Tā var iznākt arī „iesesšanās pelke” vai nonākšana uz apšūdzēto sola A. Rubikam – tīkojot pēc augstākāiem un augstākāiem Latvijas amatiem. Gulaiteira, kvīslinga? Laurus, iedams pret savu tautu, vēl neviens nav iemantojis, tikai visas tautas nosodījumu.

F.Lasis,
Balvu apriņķa Pilsonu koordinācijas komitejas priekšsēdētājs

Latvijas Komitejas lēmums

par 1991. gada 13. janvārī parakstīto un 1991. gada 14. janvārī Latvijas Republikas Augstākajā Padomē ratificēto Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas un Latvijas Republikas līgumu par starpvalstu attiecību pamatiem.

Nemot vērā, ka minētais līgums ir acīmredzamā pretrunā ar Latvijas Republikas pilsonu interesēm un kavē Latvijas Republikas atjaunošanu de facto, jo

līgumslēdzējas puses izvairās konstatēt neapstrīdamo faktu, ka Latvija ir okupēta, anektēta un kolonizēta no PSRS puses,

līguma 3. pants ir pretrunā ar spēkā esošajiem Latvijas Republikas likumiem par pavalstniecību un par ārvalstnieku iecelšanu, izcelšanu un uzvēršanu Latvijā, kā arī ar 1949. gada Ženevas Konvenciju, jo paredz nelikumīgi ieceltojo okupētās valsts – PSRS pilsonu uzvēršanu Latvijas Republikā legalizēšanu, tai skaitā – Latvijas Republikas pilsonības piešķiršanu,

pilsonības jautājuma regulēšana starpvalstu līgumā pēc būtības ir iejaukšanās Latvijas Republikas iekšējās lietās,

un, pamatojoties uz Latvijas Republikas tiesiskās pārstāvniecības – Latvijas Republikas Pilsonu Kongresa 1990. gada 30. jūnija lēmumu „Par starptautisko līgumu slēgšanu laikā līdz konstitucionālo valsts varas institūtu atjaunošanai”, Latvijas Komitēja nolēmj:

pasūdināt par likumīgā spēkā neesošu un tiesiskās sekas neizraisošu 1991. gada 13. janvārī Latvijas Republikas vārdā parakstīto un 1991. gada 14. janvārī Latvijas Republikas Augstākās Padomes ratificēto līgumu ar Krievijas Padomju Federatīvo Sociālistisko Republiku par starpvalstu attiecību pamatiem.

Pienemts Latvijas Komitejas ārkārtas plenārsēdē 1991. gada 15. janvārī.

Latvijas Komitejas priekšsēdētājs

A. Jirgens

Latvijas Komitejas sekretārs

G. Postnieks

Kārlis Kalnietis

No tevis, Latvija, ir mani pārāk daudz,
Lai kāds mūs saķīdot vai izšķīrt spētu.
Kaut ienaidnieku zābaks smags mums pāri klausd,
Tam nesabradāt to, ko turam svētu.

Tie mūsu sūpuļi, kur tautas mūžīgums,
Un kapsētas, kas nemirstību glabā.
Tie senču tikumi, kas dainās doti mums,
Kā jādzīvo, tie māca mums vislabāk.

Tie Tāvi ozoli, kas vētrā nikni krāc,
Tās Tavas liepas, ziedot apreibušās.
Kad spētu, lepnumu, gan spēku smel tur prāts.
Gan maigumu no bišu sanas klusas.

Kad Tāvos pakalnos mums Jāņugunis deg,
Līdz pašām debesīm, kad sviezam līgo.
Viss tumsāis atkāpjas, viss jaunais zūd un bēg,
Un satiekam mēs prieku bezgalīgu.

Man preti tavos ceļos pati Laima nāk,
Man maize dieniskā briest tavās druvas.
Un nevaru es mūžu dzīvot savādāk,
Kas bērnam var par māti būt vēl tuvāks.

Kaut ienaidnieku zābaks smags mums pāri klausd,
Tam nesabradāt to, ko turam svētu.
No tevis, Latvija, ir mani pārāk daudz,
Lai kāds mūs saķīdot vai izšķīrt spētu.

Strādā pilsētas deputāti

Gulbenes pilsētas tautas deputātu padomes 20. sasaukuma 5. sesija, kas, apkopējot daudzas aizvadītā gada problēmas, notika decembra beigās, pieņēma arī vairākus svarīgus lēmumus.

Pilsētas deputāti, izskatot iedzīvotāju priekšlikumus un respektējot pilsētas padomes tautas izglītības, kultūras, sporta un veselības aizsardzības pastāvīgas komisijas sēdes lēmumu, pārdevēja vairākas ielas. Dažā to vārdi nu kļuvusi liriski miermīlīgi, kontrastējot ar iepriekšējo skāņējumu. Kolhoznieku iela tagad ir Cerīnu, Pionieru iela pārdevēta par Pavasara ielu, Oskalna iela, uz kuras atrodas gan rajona un pilsētas pasvaldības iestādes, gan daudz skaists ābolkoku, turpmāk sauksies par Ābeļu ielu. Dzelzceļa iela pārtapsi par Kīrsu, Kolhozu – par Draudzēs skolas ielu. Nomainīts arī nosaukums „Jaunatnes parks” sakarā ar so vārdu neatbilstību sai vietai.

Līdz martam tiks nomainīti visi vecie ielu nosaukumu uzraksti.

Jau labu laiku iepriekš riteja sarunas, ka ir jāšķīr pilsētas un Tājona padomes ietekmes jomas pilsētas teritorijā. Rajona deputātu padome uz savstarpeja līguma pamata pārņem sādas funkcijas: sadzīves un citu pakalpojumu organizēšana rajonā kopumā; sabiedriskās kartības uzturēšanas koordinācija rajonā; transporta jautājumu risinājums, rajonā kopumā; veselības aizsardzība, kultūras un sporta pasākumi rajonā, izglītības jautājumi, sakarū mezģla darbības nodrošinājums. Visas pārējās ar pilsētas saimniecisko pārvaldi saistītas jomas paliek pilsētas deputātu kompetencē. Pilsētas TDP izpildkomitejai ir uzdots līdz nākamajai padomes sesijai izstrādāt konkrētu programmu pilsētas pārejai uz paspārvaldi saskaņā ar Latvijas Republikas 15. decembrī izdoto likumu „Par pilsētu pasvaldību”.

Dzimtenes grāmata

(turpinājums)

Valmīgiēšiem kopš Brāļu draudzes nodibināšanās pastāvēja kontakti ar brāļiem Vācijā, kur ūm nevarēja būt sveša Garlība Merķēla cīņa pret Baltijas muizniecību turienes presē, ne arī palikt nezināma viņa grāmata „Latviesi”. Un otrādi: so pasu kontaktu dēļ nevarēja pasaulei palikt nospēti Kauguru tragiskie notikumi, kad brutāla vara nogalināja nevainīgus cilvēkus un daudzus izsūtīja spaidu darbos uz Sibīriju. Šie notikumi nepalika bez protesta arī Pēterpilī, un tā radās 1804. g. reformas, kas atviegloja zemnieku stāvokli un ierobežoja muizniecības patvali.

Garām gāju moku muizu,
Nedzird vairs mocījot.
Vai pietrūka moku lauzu
Vai ar' pasu mocītāju.

Kopš 1927. g. Kauguru nemieru upuru kapenu uzskopšanu uzmēmusies studentu vienotne „Lūkums” (tā pati, kas izbūvējusi Mežotnes piiskalna avotinu). Kauguro dzimis valodnieks prof. J. Endzelins (1873). Kādu laiku kā mājskolotājs Kauguru muizā darbojies piebaldzēns Jēkabs Zvaigznte (1833-67), Grīmma, Andersona u.c. pasaku tulkoātājs un viens no pirmajiem mūsu folkloras sapratējiem un novērtētājiem. „Vienīgi tas ir pastāvīgs un paliekams, ko tu savā dzīvībā saviem brāļiem par labu dari”, ir Zvaigzntes rakstūti vārdi.

Saule jau zemu, kad pār Gaujas ūltu iebraucu Valmierā. Pilsētas apskatīšana jāatstāj uz rītu un jālūko, kur palikt pa nakti. Iegriezos Kokmuizas ceļā un braucu lentem, apkārti verodams, bet saule nu taisni acs. Kad esmu jau 5 kilometri āra no pilsētas, tā aizgrīms aiz apvarna. Iegriezos kādā jaunsaimniecībā un lūdu nakšņmājas, bet tieku atraidīts. Laizu tālāk garam Kokmuizas pagastnamam, skolai, kur strādājis Apsīsu Jēkabs (1881-93) un sarakstījis „Pie pagasta tiesas”, „Bagātus radus” u.c. stastus, ka arī tulkojis Andersena pasakas. Bet negribas tur iekšā iet. Lūkoju apmeties zem kādas abolina gubas, krautas žepejos, bet redzu, ka bez lielākas gubas pajauksanas nekāda gūla nebūs, kādēļ dodos vien tālāk paņ Imeras jeb Jumaras upei Melnūmā lejā, kuras tuvumā Kaulu gravā 13. g.s. notikusi smaga kauja latviešu un igauņu starpā, kas te bieži sīrojuši.

Iegriezos pie mezsarga. Noprasījis, vai tikai nesmekēju, ļauj man pārgūlet siena skūni. Vel man piebiedrojas cits celīnieks – kāds zēns, kas no Smiltēnes ceļā uz Daugulīem. Nopircis pienu, ieturu krietnas vakarīnas un piedāvāju arī kaimīnam, jo šoreiz esmu paņēnis uzturu līdzī no mājas pietiekami.

Ziemelvakar os preti rieta debesīm pāceļas Zilais kalns, zilganā miglā tīnīs. Tas tā esot purvainās apkārtnes dēļ.

Gulēšana diezkāda vis nav. Šiens grauz aiz kakla, viduklis iegrīmis zemu, bet kājas un galva gaisā. No rīta ceļos augšā, atstājīs vēl biedru sēdi aizmīgušu. Saimniece pagalam pabīnās, kur es tik agri, esot vēl tikai seši. Bet par pienu gan esot jāpiemaksa, jo viņai pienākoties 12 santīmu (aiz pārpratuma biju iedevis mazāk). Nokārtoju to, izdzeru, kas bija palicis pāri vakarā. Kur tie braucēji šort, brauc vienā gabalā kā rib vien, brīnos. Valmierā esot gadatīrgus. Ā-a! Tad tādēļ pie Kaugurēm bija tik daudz cigānu.

Kāpju ratam mugurā un esmu atkal putna brīvībā. Ceļā tirdznieku rindām vien, visi plūst uz Valmieru.

Es arī tapat, un gluzi ka vakar vakara – saule taisni acis. Bet pilsēta vēl agrs, pulkstēns tikai septīni un visur vēl cieti, arī fotogrāfs, pie ka gribu apmainīt plates. Jāgaida līdz devinēm.

Aizbraucu līdz jiltam un nokāpju lejā pie upes nomazgāties. Patīlto augstu uzraksts: „Seit aizliegts neturēmus dant”. Bet zemāk kāds parakstījis: „Mana d. tik augstu nenes”. Tad jau nu te nekāda ista vieta kur mazgāties vis nebūs. Sajūta arī tādā – varbūt to uzrakstu dēļ – ka te ostu pēc Ellites.

Braucu tālāk, izlikumoju pa pilsētu, cīesāk pavēroju vecpilsētas daļu, tad gar pilsdrūpām, Valterkalnīnu aizrīpīnu uz Gaujas stāvajiem krastiem, priedlāju, kur tad apmetos. Straume te rami līec slaidu loku, sai krastā atstādama smīlsu serīti. Lejpusē dzirdama viegla calona – laīkām krāce. Jeb tā būtu tirdznieku murdona? Rīts svaīgs, caurspīdīgs un skanīgs, un si vietīna pilna miera. Stav priedes klusas bezveja.

Te nomazgājos, ieturu brokastīs un vēroju straumi, kas, kaut rāma, vienmēr parāda ko jaunu: vai tur tiek kas aiznests garām vai zivs izmet burbuli, vai, ja arī nekās tur nenotiek, tas mūžgājā kustība vien ir kāda liela pievilcība. Lai jau pagaida Zilais kalns. Arī te ir daudz skaistuma.

Valmiera un Cēsis – kādi vienādi likteni. Tas pats posts, tas pats karu ceļš un iznīcība, tā pati verdzība un necīlveība no ienāceju puses. Senču pīlis sagrautas. To vietā celti svešie mūra cīetoksnī, kuru drupas tad nu dēd kā pagātēnes reģis. Tapat kā piebalzdeni arī valmierieši ir devušies pāri jūrai ar sūdzībām pie zviedru karaļa, Kauguru Enīnu Krišjanis pat divās reizēs. Ir sūdzības sūtītas un vestas arī uz Pēterpīli krievu valdīniekam. Pat ja kādi panākumi tam kādreiz bijīsi, par tadu sacelšanās smags sods bija neīzbēgams, un tā arī Valmierā tāi pasā 1777. gada pie baznīcas notikusi zemnieku masveīda pērsana. Sevišķi smagi laiki sakusies pēc 1773. g., kad Valmieras muizu ieguvis bagātāis mantkārīs Levensterns, kas uzscācis nežēlīgu zemnieku izdzīšanu, atņemot viņiem zemes, lai dībīnātu psmūizās un vairāk dedzīnātu degvīna. „Par savu naudu esmu jūs pīrcīs, es varu ar jums dant ko gribu”, vīns sacījis un arī darījis.

Ka gaismas atspīdīdums to gadsīmtu tumsā izcelas ģenerāla Hallerta atraitnes Magdalēnas Elizabētes darbība Valmiermuīzā. 1729. g. ar viņās gādību nodibīnājas pīrma Brāļu draudze. Vīna uzceļa saīesanas namu un 1737. g. Jēru kalna skoloātāju semināru latviešiem. No seījēnes kustība izplatījas tālāk Cēsu, Trikatas, Piebalgas un cītos novados, dodama tautai lielu garīgu stiprīnājumu, morālu atbalstu vispārējās tumsā un postā. Kad 1840-os gados pānslavīsmā īespaīda sakās pāriesana pāreīzīcībā, Valmieras novada tadu pārgājēju nav bījis.

Vīsa talāka attīstība, sakoties ar Kauguru nemieriem, skāīdri īezmējas Brāļu draudzes īespaīds. 1839. g. tiek atklāts Cīmes draudzes skolas seminārs, kur vīens no pirmajiem sūdzēkņiem ir valmierietīs Janīs Rūgens (1817-76), kas jau 1841. g. tatād krietni pīrms tautīskās atnodos, savai tautai sauc:

Kad atnāks latviešiem tie laīki,
Ko cītas tautas tagad redz.

(Turpīnājums varētu sekot)

Tevu zeme atstāta mantojumā ne tikai mūsu pāudzeī vien. Bet bieži rodas īespaīds, ka mums sī akšīoma nav skāīdra. Vietējās padomes pagastos ar „vajadzīgiem cilvēkiem” veīc „bartera darījīumus”. protī, tiek pīeskīrta zeme gan LR pīilsoniem, gan nepīilsoniem. Cilvēki izmanto to pēc savīem īeskaītiem, īegūlāda tajā līdzekļus un gāīda atdevī.

Valmieras pagasta terītorijā esošā zeme, kas atrodas pasā Gaujas krastā, ir sadalīta labīem cilvēkiem, kuru vīdū arī ir pa kadām milcīm, arī – cīetuma pīreīksnīeks un vēl vīena otra līdzīga personība. Visapkārt sai mazdāzīnu kolonijai ir skāīsts pīriezu sīls, un skīet, ne bez īemesļa pagasts īedlāījis so, varētu teīkt, elītrāro vīdī elītrāīem cilvēkiem. Vīss vīnu

ērītībām. Gan pīebraucamās ceļs īzveīdīts tā, lai būtu ērtī cilvēkiem. Tas īt kā nekās, ka tuveīo koku kalās saknes atgādīna par to, ka sīe koki dzīvotāji nebūs...

Ceļot būves, līekīe un trauceīosīe materiāli novīetodī ne jau dāzū terītorijā, bet pīesīeti pīe kokiem. Turpat ar īespaīdīgām naglām pīesīstas arī sūpoles. Vīss cilvēka labā!

Izradās, ka ar so dāzū pīeskīrsānu arī vīss ir kārtība – tas notīek pēc 1987. gada Mīnīstru Padomes lēmuma. Var tīkai strīdēties par to, kopš kura laīka pagastu pasvaldībām dotās ūesības īzdalīt arī valsts mezu. Izradās, lai īzveīdot dāzū kolonīju, ir īzģāģēī koki, tāī skāīta pat ozoli. Gaujas ūdenīem palu laīka ceļotīes, vīeta, kur atrodas dāzī, applūst, jo

tie, īzradās, īerīkoti senā Gaujas atekā, – vīetā, kas būtu saudzējama nākamajām pāudzēm. Sakārā ar to, ka dāzī applūst, īr jau īzskāņēīs īerosīnājums par meliorācīju... Bet arī bez tās īr skāīdri, ka vīsi „labīmi” tāpat tīks īeskalotī upē. Vai par maz mums vēl kāītnīecībās? Un, kāmer nav par vēlu, īerosīnām so dāzīkopības kooperatīvu nepāplāsīnāt, atsavīnot arī to zemi, uz kuras vēl nav uzskāta nekāda būvīniecība. Ja Valmieras pagastam sīe cilvēki īr patīesām dzīvībāī nepīecīesāmī, īr tacu īespeju gāna, lai īerādītu vīnīem zemi cīta vīetā, ne pīriezu sīlā un ne Gaujas krastā. Cītādī nākamās pāudzes var to nesāprast...

Jāna Tāncerafotorepōrtāža

